

Fabian Anton

Con vorbiri cu părintele Proclu Nicău – pustnicul din Munții Neamțului

Rugăciunile părintelui Proclu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
PROCLU NICĂU, monah

Con vorbiri cu părintele Proclu Nicău - pustnicul din
Munții Neamțului : rugăciunile părintelui Proclu. –

București: Oferta, 2008

ISBN 978-973-87506-8-5

Cuprins

<i>Cuvânt înainte</i>	7
-----------------------------	---

CONVORBIRI CU PĂRINTELE PROCLU NICĂU, SIHASTRUL DIN MUNȚII NEAMȚULUI

I. Începuturile	11
II. Cuvinte de folos	31
III. Încheiere	67

RUGĂCIUNILE PĂRINTELUI PROCLU NICĂU, SIHASTRUL DIN MUNȚII NEAMȚULUI

Rugăciune către Îngerul Păzitor	73
Rugăciune către Sfântul Mare Mucenic Mina	74
Acatistul Sfinților mai-marilor Voievozi Mihail și Gavril	74
Acatistul Sfântului Ierarh Nicolae, Arhiepiscopul Mirelor Lichiei	86
Rugăciune către Sfântul Ierarh Nicolae	98
Acatistul Bunei Vestiri a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu și pururea Fecioarei Maria	99
Rugăciune către Preasfânta Născătoare de Dumnezeu	110

Acatistul Maicii Domnului Pantanassa,

vindecătoarea de cancer	111
Rugăciunea întâi către Maica Domnului	124
Rugăciunea a doua către Maica Domnului	124
Rugăciunea Maicii Domnului „Sporirea Minții”	125

I

ÎNCEPUTURILE

Cuvioase Părinte, cum credeți că ar trebui să înceapă con vorbirea noastră? Pentru cei ce nu vă cunosc, ori vă cunosc mult prea puțin, poate ar fi mai nimerit ca, la începutul acestui volum, să ne spunem câteva cuvinte despre cuvioșia voastră...

Nu. Nu-i bine să înceapă aşa...

De ce? Poate mulți vor să știe cine sunteți... Când v-ați născut?

Când m-am născut? Nu mai știu. Eram prea mic pe atunci, nu mai țin minte...

Ați avut frați, surori?

Am avut. Dar asta n-are rost să vorbim aici, nu contează asta...

Și atunci despre ce e mai nimerit să vorbim? Cum ați ajuns la mănăstire?

Uite la ce m-am gândit când mi-ai spus că vrei să facem discuțiile astea. Nu are rost să vorbesc despre mine decât poate aşa, o pildă-două, dacă s-o brodi cu ce mă întrebă frăția ta... În rest, nu are rost... Dacă vrei, spun și eu căte ceva despre cele ce am cunoscut la alții mai în duhovniță, poate prinde careva un folos din vorbele acestea.

Atunci vorbiți-mi de călugării mai sporiți pe care i-ați cunoscut... și

O să îți spun câte ceva, cu toate că nu-s eu, păcătosul, cel mai nimerit să vorbesc de asemenea părinți înduhovniții.

Erau pustnici prin locurile acestea? Mai erau sihaștri?

Mai găseai, mai găseai. Că și eu tot aşa am început atunci când m-am hotărât să mă duc la mănăstire, căutând prin munții aceștia minunați, munți ai Neamțului, și reușind până la urmă să găsesc o serie de pustnici de la care am avut, mai apoi, foarte multe de învățat.

Părinții aceiai sihaștri mi-au dat atunci multe cuvinte de folos și aşa mi-au spus: „Frate, pentru a pune bun început, dacă vrei să stai liniștit și viață retrasă să ai mereu, vei fi nevoie să te duci întâi într-o Sfântă Mănăstire și acolo să te supui, să faci ascultare atât cât va fi nevoie!“.

Asta a fost prima pildă?

Da, asta a fost. E mare lucru să începi aşa. Acum, când am ajuns un moșneag, îmi dau seama ce mult înseamnă să primești, la început de drum în viață, un cuvânt de folos ca acesta, un cuvânt de folos ce te învață cel mai important lucru: *ascultarea*.

Deci acesta-i cel mai important lucru în monahism, ascultarea?

Ăsta este. Nu numai în monahism. La noi, monahii, acesta-i primul. La mirenii primul este smerenia. Apoi vine ascultarea.

De unde ați plecat la mănăstire? De acasă sau ați mai fost înainte de asta la vreun schit, ceva?

Nu, de acasă veneam.

Și ați venit aici, la Mitoc?

Nu. Întâi am plecat la Mănăstire. Am fost la Neamț, apoi la Săhăstria* și apoi am ajuns aici, la Mitocul Bălan.

Cum era pe-atunci la Mănăstirea Neamț?

Știi cum? Uite, să-ți spun ceva... A venit o femeie la mine acum ceva timp și mi-a adus niște foi. Le am aici, pe policioară. Uite acolo. Ia dă-le încoaace, să-ți citesc!

„Pornim dis-de-dimineață spre Mănăstirea Neamțului, într-o trăsură ușoară cu trei cai. Trecem podul peste Ozana, peste limpedea Ozană a lui moș Creangă. Humuleștii rămân la stânga în liniștea și lumina începutului zilei. Departe, codrii, pe munți, stau încă visând în ceața lor albastră.

Trecem prin marele sat al Vânătorilor. De aici, din câmpia dreaptă, se vede mai deslușit, în sălbăticia ei, pe pisc, ruptă, dărămată, sură, bătrâna cetățuie a Neamțului. Târgul rămâne în urmă; cetățuia, cum ne depărțăm, își tot schimbă liniile și contururile ciudate pe albastrul șters al cerului.

Căldura văzduhului crește, pulberea drumului sporește. Noroc că intrăm în binecuvântata răcoare a unei păduri de stejari. Ne oprim o țâră la o fântână adâncă, cu cumpănă. Bem apă rece dintr-un cofăiel de brad, pe când la noi se uită curios, mușcând dintr-un măr, un țânc numai de o șchioapă, bălai și cu ochii albaștri. Se uită și la noi, privește și înspre maică-sa, arsă de soare, îmbrăcată în catrină vrâstată roș și negru, – și parcă ar voi să o întrebe ce fel de ființe viețuitoare suntem și noi în lumea asta mare a lui Dumnezeu. Dar maică-sa nu se sparie de noi, și la urmă se îmblânzește și Petruș, ne râde și i se umplu de lumină ochisorii neliniștiți.

Stăm la umbră, și cumpăna scârțâie în furca stejarului urias, cu frunze crestate, lucii, pe trunchiul căruia o

* Ca și Calistrat Hogas, Părintele Procul folosește arhaismul *Săhăstria* atunci când se referă la Mănăstirea Sihăstria.

tablă și înseamnă numele: «Stejarul Mitropolitului Veniamin Costache».

Frumoasă închinare, mă gândesc eu. Să te răcorești cu apă limpede, să cugeti puțin la umbră și să-ți aduci aminte de moșneagul acela blajin pe care l-a chemat Părintele Veniamin... Trupul său doarme în pământ somnul drepților, iar numele îi strălucește pe un stejar uriaș, lângă apa curată ca lacrimă.

Dar farmecul pierde în curând: căci mulți stejari poartă table, și prea multe nume sunt însemnate, prea mulți stejari frumoși dăruiți celor mari și mici ai vremii trecătoare. Sunt și nume frumoase și nume mai puțin frumoase; și prietenul meu, care are limba cam răutăcioasă, hărăzește proprietarilor samavolnici, celor cu nume puțin frumos, o epigramă: Dacă n-ar fi mititeii aceștia într-o tovărașie strălucită, ai crede că stejarii li se dăruiesc pentru altceva: pentru o frângie și pentru nobilul lor gât.

Lăsăm la stânga, la marginea pădurii de stejari, drumul care duce la Secu, și noi coborâm repede în vale, pe lângă fânețe care ne trimet pe boarea fină miresme calde. Acolo, în vâlceaua de sub munți, între păduri, se ridică în liniște turlele bisericilor mănăstirești de la Neamț. În jurul sălașului acestuia mare de călugări s-a înjghebat un sat aproape: căsuțe albe se înșiră pe marginile drumului, curate și singuratice. O mănăstioară tacută rămâne în stânga la poale de pădure; bolnița, împresurată cu ziplazuri uriașe, rămâne lângă drum în dreapta, și clădirile mari ale mănăstirii, închizând bisericile vechi, se ridică înainte-ne. Hoceagul bucătăriei, mare ca un coș de fabrică, fumează ușurel.

Un călugăr bătrân stă pe o bancă de lemn, în gang, înaintea porților. Se gândește la ceva – poate –, la ceva greu și adânc, în lenea zilei. Un frate în haină cenușie trece pe lângă noi, cu fruntea încreștită. Intrăm în curte,

între chiliile cu două rânduri, ca într-o cetățuie. Liniște. Pace. Nu vedem pe nimeni. Am venit să cercetăm mănăstirea, dar mai ales să găsim pe vîlădica Narcis, starețul.

Ne uităm în dreapta, ne uităm în stânga, n-avem pe cine întreba de nimic.

Înaintăm și noi la noroc. Suim trepte într-un cerdac. O slugă s-a strecurat pe o ușă. Zărim mănușchiul unei sonerii. Trag tare de două ori. Un clopot răsunător izbucnește chiar lângă noi, în sala deschisă, și îndată un glas vioi, destul de puternic, strigă: Intră!

Intrăm. Pe o ușă deschisă, într-o odăță destul de săracă, zărim aplecat asupra unei mese pe un bătrân mititel, cărunt, cu ochelari. Pe vîlădica Narcis mi-l închipuiam alb, cu barbă mare, înalt, liniștit, trist, – și deodată se scoală de la măsuța lui simplă de lemn bătrânul mititel, cu ochelarii lui – și ne privește cu ochi cercetători, neliniștiți și plini de vioiciune. Îi spunem cine suntem: ne întâmpină cu prietenie, vorbind tare și vesel. Si îndată, ca și cum cu bucurie ar fi tresărit din amorțela chiliei, a tăcerii, a muncii lui și a răsfoirii lui în vechi hârțoage, se mișcă, își scutură praful singurătății, ne învaluie aproape în vorba-i bogată și înflorită.

Într-un ceas ne spune o mulțime de lucruri, ne trece pe dinaintea ochilor o mulțime de icoane vechi și afumate, ne scoate apoi în cerdacul liniștit, întinde mâna și ne arată ograda tacută, biserică cea veche a lui Vodă Ștefan, biserică cea nouă, chiliile cu ziduri înnegrite, și bătrânelul acesta neostenit la vîrsta lui, cufundat cu dragoste în trecutul mănăstirii, care știe atâtea istorii vechi, care are atâtea amintiri, în hârnicia-i Tânără îmi amintește de vrednicii monahi de odinioară, care muncеau din greu aici, care înzestrau cu cărți o țară întreagă, se străduiau, cercetau, învățau și duceau viață intensă spirituală, urmând calele Domnului. Iar părintele Narcis singur stă între hârțoagele mănăstirii; între cărțile lui le-

gate cu scoarțe tari, la care a muncit o viață, singur pare un urmaș al vremurilor bune”.

Cine a scris asta?

Sadoveanu... Mi-a adus-o o femeie acum ceva timp.
Ei, vezi cum era?

Vă place Sadoveanu?

Îmi place să citesc, îmi plac cărțile ziditoare. Am tot spus asta: trebuie să mai punem mâna și pe câte o carte, să mai citim și din scrierile Sfinților Părinți, căci cărțile acestea sunt făcute din trăire și au mare valoare. Mai ales că sunt prin cărți nori de mărturii ce spun că Adevarul este în Biserica Ortodoxă.

Și iacă, îmi place și Sadoveanu, dacă-i ziditor.

Și e ziditor?

Păi uite, să vedem aici, la ce spune el. Să citim atent... Ce spune el aici: întâi de toate pilda cu „Stejarul Mitropolitului Veniamin Costache”. Așa ne arată Sadoveanu că nu toți cei ce primesc aici onoruri și măririi primesc și în cer. Unii, ca Mitropolitul Veniamin, știm că a ajuns, cu ajutorul Duhului Sfânt, la Bunul Dumnezeu. Pentru ceilalți, zice Sadoveanu, e mai bine să primească ștreangul. Deși nu trebuie noi să judecăm asta.

Apoi, o altă pildă, cea cu hoceagul bucătăriei, cel „mare ca un coș de fabrică”, ce „fumegă ușurel”. Apoi, să știi frăția ta că și aici e o pildă. O bucătărie în care hoceagul fumegă ușurel este numai o bucătărie de mănăstire, de creștin. Asta înseamnă înfrâncare. Când fumegă ușurel, e semn că monahilor nu le este gândul la mâncare, că altfel ar fumega în toată regula, ar fi foc destoinic acolo. Asta vrea să zică deci înfrâncarea.

Apoi iar:

„Un călugăr bătrân stă pe o bancă de lemn, în gang, înaintea porților. Se gândește la ceva – poate –, la ceva greu și adânc, în lenea zilei. Un frate în haină cenușie trece pe lângă noi, cu fruntea încrețită. Intrăm în curte, între chiliile cu două rânduri, ca într-o cetăție. Liniște. Pace.”

Să le luăm pe rând:

Ăl bătrân, de stă pe bancă, se gândește – desigur – la păcatele sale grele și adânci, și de aceea îi pare lui Sadoveanu așa, desprins de cele lumești, căci se află în rugăciune. Când ești în rugăciune nu te uiți la străini, te gândești la păcatele tale și te rogi.

Celălalt, la fel, trece pe lângă oaspeți fără să spună nimic și gânditor, cu fruntea încrețită...

Poate era supărat, părinte, nu gânditor...

Călugăr supărat? Monahul n-are de ce să fie supărat, călugăria este bucurie.

Așa spune și părintele Teofil de la Sâmbăta: „Un creștin trebuie să fie vesel. Si dacă ești călugăr, ești și creștin, iar dacă ești creștin, nu poți fi altfel decât vesel”.

Păi așa este... Deci fratele acela nu era supărat, era bucurios. Se gândeau însă la păcatele lui, era cu fruntea încrețită din cauza asta...

Stai, să revenim ca să nu pierdem ce discutam... Apoi, ce zice Sadoveanu:

„Intrăm în curte, între chiliile cu două rânduri, ca într-o cetăție. Liniște. Pace.”

Ce vrea să arate aici?

Pace este – sau ar trebui să fie – în fiecare mănăstire. Mănăstire fără pace nu este mănăstire. Vine deci într-o mănăstire plină de pace și liniște. O cetate. O cetate în care este pace și liniște este o cetate care, chiar și dacă

este expusă atacurilor dușmanilor, vrăjmașului, este o cetate înordine, cu toată lumea la locul cuvenit și cu Dumnezeu alături. Altfel nu e pace și liniște, dacă nu este Dumnezeu.

Dar el altceva vrea să arate: vrea să intre deci acolo și nu găsește pe nimeni. Cum zice: „Nu vedem pe nimeni. Am venit să cercetăm mănăstirea, dar mai ales să găsim pe vladica Narcis, starețul. Ne uităm în dreapta, ne uităm în stânga, n-avem pe cine întreba de nimic”.

Asta de ce, ce vrea să însemne? Aici arată ce vă spuneam la început, ce mare rol are ascultarea: curtea mănăstirii este goală, căci toți sunt la ascultare.

Și-atunci ce fac oaspeții? Înaintea timid, la noroc, cum spune el.

Apoi altceva: glasul părintelui stareț. Cum zice că-i? Uite aici: „Un clopot răsunător izbucnește chiar lângă noi, în sala deschisă, și îndată un glas vioi, destul de puternic, strigă: Intră!”.

Așa trebuie să fie un stareț, să nu fie molatec cu mințea, să fie ager, cu glas vioi, puternic, răsunător. Iar: glas vioi. Un glas vioi nu poate avea decât un monah cu bucurie în suflet.

Sadoveanu mai zice și de chilia modestă, „o odăiță destul de săracă”, și de părintele stareț, care nu-i deloc înalt – adică trupăș – și nu-i nici trist. Este vesel, prietenos, plin de vioiciune. Șade în chilia sa săracăcioasă, la o măsuță simplă, din lemn.

Când intră oaspeții, părintele – spune Sadoveanu – „își scutură praful singurății” și își învăluie oaspeții în vorba-i bogată și înflorită

Păi, te întreb eu pe frăția ta: în praful singurății cine e vesel și vioi? Poți fi vesel și vioi în singurătate? Poți! Poți dacă ești cu Dumnezeu. Așa poți fi bucurios și vioi. Deci, iată cât de „singur” era părintele Narcis.

Părintele stareț a vorbit deci cu oaspeții cam un ceas, timp în care, pe lângă cuvintele de folos date, le arăta și împrejurimile mănăstirii, curtea „tăcută”, biserică cea veche și cea nouă, chiliile de demult, cu ziduri înnegrite, și icoanele vechi și afumate de candele și lumânări.

Se vede treaba că știa tot ce se petrecuse până atunci în Neamț. Asta spune, de fapt, și Sadoveanu: „Bătrânelul acesta neostenit la vîrstă lui, cufundat cu dragoste în trecutul mănăstirii, care știe atâtea istorii vechi, care are atâtea amintiri, în hărnicia-i Tânără îmi amintește de vrednicii monahi de odinioară, care muncea din greu aici, care înzestrau cu cărți o țară întreagă, se străduiau, cercetau, învățau și duceau viață intensă spirituală, urmând căile Domnului. Iar părintele Narcis singur stă între hărțoagele mănăstirii; între cărțile lui legate cu scoarțe tari, la care a muncit o viață, singur pare un urmaș al vremurilor bune”.

Ştiți cumva la cine anume se referă Sadoveanu în portretul acesta? Cine era părintele stareț Narcis?

Cred că, la vremea aia, când a fost tipărită povestea asta, era pe la 1906–1908, nu putea fi vorba decât de Prea Cuviosul Părinte Narcis Crețulescu.

Părintele Narcis trebuie să fi avut pe atunci, în 1906, vreo 70 de ani.

Intrase încă de Tânăr în Mănăstirea Neamț. Avea 15 ani. Acolo, la Seminarul monahal, și-a făcut și studiile înainte de a pleca la Seminarul superior de la Socola. Apoi, pe la 26 de ani, fiind în Iași, a mers și la Facultatea de Litere de acolo, la studii. Dar nu le-a terminat, a făcut doar un an sau doi...

La 24 de ani l-au călugărit la Mănăstirea Neamț, sub numele de Narcis.

Părintele Narcis a fost și preot militar, profesor de limbă română la diferite școli din Brăila, Ismail, București

și Iași, protosinghel, egumen al Mănăstirii Sf. Sava din Iași, arhimandrit și arhierul la Mitropolia Moldovei, cu titlul „Botoșaneanul”. A fost numit în 1880 și hirotonit un an mai târziu, în 1881. Un timp a fost și director al Seminarului din Huși, dar, în iarna lui 1886 și-a dat demisia din toate funcțiile ce le avea și s-a retras la Mănăstirea Neamț, unde s-a nevoit până la moarte.

Stareț a fost vreo 3 ani, între 1906 – 1909.

La Săhăstrie cum a fost?

Uite cum a fost. Aici, la carte*, spune aşa:
„Ne luarăm, deci, rămas bun de la Sihla și ne îndrumărăm spre Săhăstria.

Înainte de a sui la Săhăstrie, trecurăm peste un soi de mic Șat-el-arab, alcătuit din cele două pâraie vestite ale locurilor acelora, Pârăul-Alb și Pârăul-Negru; și apele unuia, într-adevăr, sunt albe și ale celuilalt aproape negre; – după felul, pe cât se pare, al pădurilor de pământ peste care curg și cu a căror pulbere își colorează apele lor.

Trebuie să fi existând vreo legendă asupra acestor două pâraie; cu tot interesul însă, ce am pus, n-am putut afla nimic în această privință.

Săhăstria, după cum arată însuși numele său, e un cuib de oameni sau, mai bine zis, de strămoși ai omenirii, retrași în adâncurile cele mai nepătrunse ale singurătății.

Aicea, deși natura nu e aşa de aspră și de măreață ca la Sihla, totuși fiorii pustiului îți răcesc inima și te fac, fără de voie, să dorești să te află pe aripile vreunei pajuri din poveste, spre a te scoate la lume. Mai mult încă, îți se pare că cele două poloboace de apă și cele nouă cuptoare

* Aici Părintele Proclu îmi citește, cu voce domoală, dintr-o carte răpaciugă, cât o palmă de mică. Este volumul lui Calistrat Hogaș *Pe drumuri de munte*.

de pâne, încărcate pe spatele acestei corăbii aeriene, n-au să-ți fie de ajuns, până ce îți-ar fi dat să vezi o față de om.

Ajunși în poiana Săhăstriei, nu văzurăm deocamdată decât păratul nemîșcat al vechilor chilii, care păreau că se îndeasă de frică unele în altele. Ruina și putrejunea rânjeau spăimântătoare de pe acoperăminte și de pe părți; zidurile iarași rânjeau și, rânjind, își arătau dinții lor de cărămidă roșie de sub buzele vinete de un var odătă alb. Buruieni acățătoare, cu cărcei în loc de picioare, puțin mai aveau până ce să-și deie mâna cu pașnicii și somnoroșii bureți, crescute fără sămânță pe sindrila putredă a coperișului.

Iar peste tot și peste toate, se înălța crucea veche, ruginată și plecată a bisericii, dar numai crucea... Pentru acest mormânt nu mai trebuia decât atât! Nu țin minte să fi simțit frică vreodata; pustiul, însă, în pustiu îmi strânse inima, și nu frica, dar un fel de groază mă cuprinse”.

Asta zice Hogaș, și poate că aşa o și fost pentru el Săhăstria. Așa se arată poate celor ce nu-l au pe Dumnezeu cu ei: spăimântătoare și rece ca un mormânt.

Eu însă nu am simțit-o aşa... A fost plină inima mea de ea.

Cum era acolo atunci când ați ajuns Cuvioșia voastră? Erau duhovnici sporiti duhovnicește?

Erau, erau... Cum să nu fie? În Sfânta Mănăstire Săhăstria erau foarte mulți călugări înduhovniții.

Poate nu toți erau de la bun început frați foarte sporiți, dar acolo, la Săhăstria, toți știau, ascultau și păzeau cele patru reguli principale în monahism... Știi care-s alca?

Care sunt părinte?

Uite-le... Astea-s cele patru reguli ale monahului:
Întâi este Biserica.